

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 2

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 2. – 828 с.

ISBN 978-617-8263-40-9

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У другому томі збірника відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-40-9 (т. 2)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

СЕКЦІЯ 20

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

*Керівник секції: в. о. завідувача кафедри кримінального права,
доктор юридичних наук, доцент Ю. Ю. Коломієць*

Секретар секції: аспірантка кафедри кримінального права О. С. Павлова

КОЛОМІЄЦЬ ЮЛІЯ ЮРІЙВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
в. о. завідувача кафедри кримінального права,
доктор юридичних наук, доцент*

УГОДА ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ ДЛЯ КОРУПЦІОНЕРІВ

Українська історія давня, і хотілось би вірити, що повчальна. За увесь час свого існування Україна багато разів опинялася на порозі відновлення своєї минулої слави, самобутньої культури та права на самовизначення, але кожного разу вона марно витратила надану їй можливість. Після того як активні бої за національні ідеали стихають, могили героїв забуваються, а жертви здаються даремними, «звичайні» люди повертаються до свого «звичайного» життя. На арену виходить українська еліта, яка неодноразово «являла дивовижні зразки безхребетності, відірваності від народу, по-хамськи наївних претензій на аристократизм, прямої національної зради, а тому була зметена з історичного кону, розчинена, асимільована панівними націями, ставши деморалізаційним чинником в аристократичному середовищі поневолювачів, бо, будучи аморальною, розкладала й тих, хто її прийняв до себе» [1, с. 30]. Саме через це на адресу України та її політичної еліти багато років тому було зроблено наступне висловлювання: «Бестія без голови мчить у безвість. Голова (а чи череп порожній) загубився в траві забуття. Тяжко ти голови кромъ плечю, зло титълу кромъ головы» [1, с. 30].

Україна приречена постійно повертатися до війн та революцій через корумпованість власної еліти. В той час як західні союзники поплескують її по плечах за впровадження європейських стандартів, а східні вороги покрикують та погрожують, багато хто з української еліти шукає власної вигоди та збагачення без урахування інтересів українського народу. Усвідомлюючи те, що корупція ставить під загрозу існування України як суверенної та незалежної, демократичної, соціальної, правової держави, Україна ратифікувала ряд міжнародних конвенцій спрямованих на протидію корупційним правопорушенням: Кримінальну конвенцію про боротьбу з корупцією (ETS 173)

від 27 січня 1999 р., Цивільну конвенцію про боротьбу з корупцією (ETS 174) від 4 листопада 1999 р., Конвенцію ООН проти корупції від 31 жовтня 2003 р. Перед Україною постало завдання приведення національного законодавства у відповідність до міжнародних стандартів.

Особливістю кримінальної політики України стосовно протидії корупційним правопорушенням стала відсутність системного підходу до розуміння корупційних кримінальних правопорушень та відповідальності за них. Антикорупційна реформа в Україні була розпочата з посилення кримінальної відповідальності за вчинення корупційних правопорушень. В Особливій частині КК України з'явилися нові склади корупційних кримінальних правопорушень, було посилено покарання за їх вчинення, встановлена неможливість застосування деяких заохочувальних кримінально-правових норм до осіб, засуджених за корупційні кримінальні правопорушення (наприклад, інституту звільнення від кримінальної відповідальності або звільнення від покарання та від відбування покарання), розширено коло осіб, до яких застосовуються інші заходи кримінально-правового характеру (наприклад, щодо юридичних осіб).

У Державній антикорупційній програмі на 2023–2025 роки, затвердженій постановою Кабінету Міністрів України від 4 березня 2023 р. № 220, справедливо зазначено, що діяльність Національного антикорупційного бюро та Спеціалізованої антикорупційної прокуратури є недостатньо ефективною [2]. Однак, розширення можливості для укладення угод про визнання винуватості у підслідних Національному антикорупційному бюро провадженнях, а також розширення стимулів для підозрюваних та обвинувачених вдатись до укладення угод не підвищить ефективність діяльності цих органів. Спрощений порядок притягнення до кримінальної відповідальності часто порушує доктринальні принципи кримінального права, такі як принцип справедливості, рівності та гуманізму. Наприкінці ХХ початку ХХІ століття норвезький кримінолог Н. Крісті писав: «... ми відроджуємо практику ведення справ, прийняту в середньовічній Європі: увага приділяється, перш за все, не розгляду суті справи, а визнанню, отриманому від обвинуваченого. Ми змушуємо обвинуваченого визнати свою провину. Ми діємо природно, більш цивілізована: не заганнямо голки під нігті, не одягаємо іспанський чобіт. В одному ми уподібнюємося до середньовічних катів: робимо все, щоб обвинувачений зрозумів, яку непомірну ціну він заплатить, якщо добиватиметься наданих Конституцією гарантій...» [3, с. 230].

Розглянемо основні пропозиції щодо розширення можливості застосування угод про визнання винуватості з особами, що вчинили корупційні правопорушення. По-перше, *надати можливість укласти угоду про визнання винуватості у кримінальних провадженнях, віднесених до підслідності Національного антикорупційного бюро, у разі повного або часткового відшкодування збитків чи заподіяної шкоди обвинуваченим, підозрюваним (крім організатора кримінального правопорушення).* Як тільки законодавець надасть таку можливість, будуть розширені межі для різного роду зловживань на практиці: 1) не усі кримінальні

правопорушення, віднесені до підслідності Національного антикорупційного бюро, є корупційними у своєму «чистому» вигляді, а можуть бути віднесені до таких лише з огляду їх вчинення службовими особами; 2) повне або часткове відшкодування збитків чи заподіяної шкоди, як умови укладання угоди, знищує попереджувальний ефект заходів кримінально-правового впливу. Згідно з теорією залякування негативні наслідки вчинення кримінального правопорушення мають бути більш суворими, ніж вигода від вчинення кримінального правопорушення. Надаючи особі, винній у вчиненні корупційного правопорушення, можливість укладання угоди про визнання винуватості у разі відшкодування збитків чи заподіяної шкоди (навіть не в повному обсязі), законодавець надає їй можливість відкупитися без суттєвої шкоди та витрат. Довести вину службової особи у вчиненні усіх кримінальних правопорушень, що вчинялися нею під час перебування на посаді, майже неможливо, тому дуже вигідно відшкодувати шкоду за один злочин та продовжувати користуватися раніше отриманою неправомірною вигодою.

По-друге, *передбачити можливість звільнення від відбування покарання з випробуванням у разі укладання угоди про визнання винуватості у кримінальних правопорушеннях щодо корупційних правопорушень, віднесених до підслідності Національного антикорупційного бюро*. Передбачаючи таку можливість, потрібно чітко зазначити у разі вчинення яких корупційних правопорушень така угода можлива, адже за ступенем суспільної небезпеки корупційні кримінальні правопорушення можуть суттєво відрізнятися.

По-третє, *розширити перелік покарань, які можуть бути узгоджені сторонами угоди для звільнення від відбування покарання з випробуванням кримінальних правопорушень щодо корупційних правопорушень, віднесених до підслідності Національного антикорупційного бюро, а також розширити перелік застосовних додаткових покарань*. Така пропозиція, потребує уточнення: 1) якими видами покарань планується розширити умови застосування угоди; 2) мова йде про розширення видів покарань або їх розмірів та термінів?

В четвертих, *передбачити можливість визначення довшого за три роки випробувального строку в разі звільнення від відбування покарання з випробуванням на підставі угоди про визнання винуватості, а також визначені довші строки погашення судимості у разі звільнення від відбування покарання з випробуванням щодо тяжких та особливо тяжких корупційних злочинів*. Така пропозиція теж потребує уточнення. Соціологічні та кримінологічні дослідження особистості корупціонера свідчать про те, що він попри те, скільки часу пройшло з моменту вчинення корупційного правопорушення, все одно, займаючи певну посаду, буде вчиняти корупційні правопорушення. Єдиною можливістю утримання їх від вчинення корупційних правопорушень у майбутньому є застосування покарання у вигляді довічного позбавлення права займати службові посади. На жаль схильність до вчинення корупційних правопорушень може передаватися майбутнім поколінням на генетичному рівні, тому єдина можливість подолання цього негативного соціального явища є позбавлення особи спокуси

вчиняти корупційні кримінальні правопорушення, можливо тоді потенційні корупціонери будуть розвивати в собі більш благородні та корисні для суспільства якості.

Єдиною умовою для укладання угоди про визнання винуватості з особами, що вчинили корупційні правопорушення, може бути та, яка передбачена в п. 2 ч. 4 ст. 469 КПК України. Звісно корупціонери не дуже охоче погоджуються на викриття інших осіб винних у вчиненні злочинів, віднесених до підслідності Національного антикорупційного бюро України, але усі інші умови будуть свідчити про те, що «реальна протидія корупції здійснюється лише до тих пір, коли це приносить різного роду вигоди керівництву держави» [4, с. 29]. Складається враження, що активно боротися із корупцією вже не вигідно, адже кожного разу, коли відбувається зміна політичних еліт, опозиційна еліта опиняється під загрозою притягнення до кримінальної відповідальності за корупційні правопорушення.

Список використаних джерел:

1. Задорожний В. Сучасний стан нації з погляду ідеології українського націоналізму. *Українські проблеми*. 1995. № 1. С. 26–30.
2. Державна антикорупційна програма на 2023–2025 роки : затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 4 березня 2023 р. № 220 / *Офіц. сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF>.
3. Коломиєц Ю. Идеология освобождения от уголовной ответственности. *Актуальні проблеми філософії права: правова аксіологія* : матер. Міжнарод. «круглого столу» (м. Одеса, 9 грудня 2011 р.). Одеса : 2012. С. 226–230.
4. Михайленко Д. Г. Протидія корупційним злочинам засобами кримінального права: концептуальні основи : монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 582 с.

Ключові слова: угода про визнання винуватості, звільнення від покарання з випробуванням, корупційні правопорушення, протидія корупційним правопорушенням, антикорупційна політика.

Key words: plea agreement, exemption from punishment with probation, corruption offences, combating corruption offences, anti-corruption policy.

СТРЕЛЬЦОВ ЄВГЕН ЛЬВОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач лабораторії «Інновації у сфері кримінальної юстиції»,
доктор юридичних наук, доктор теології, професор,
член-кореспондент Національної академії правових наук України*

ДОГМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ВОЄННОГО СТАНУ

Складні процеси, більшість з яких напряму пов'язані з війною, яка відбувається в Україні, потребують постійного вдосконалення правових важелів, що повинно створювати необхідну правову базу

СЕКЦІЯ 20

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Коломієць Юлія Юріївна Угода про визнання винуватості для корупціонерів	165
Стрельцов Євген Львович Догми кримінального права воєнного стану	168
Мирошниченко Наталія Анатоліївна Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю	172
Туляков Вячеслав Олексійович Принцип рівності та режими кримінально-правового регулювання	175
Козаченко Олександр Васильович Зміст та властивості обмежувальних заходів	181
Абакіна-Пілявська Людмила Миколаївна Кримінальна відповідальність за незаконне використання гуманітарної допомоги під час дії воєнного стану: новели законодавства	185
Берш Анастасія Яковлівна Психічний стан військовослужбовців під час вчинення кримінального правопорушення як підстава визнання їх обмежено осудними	188
Василяка Олеся Костянтинівна Штраф чи позбавлення волі за незаконне перетинання кордону військовозобов'язаними?	191
Горбачова Ірина Михайлівна Угода про примирення та визнання винуватості: уникнення покарання чи засіб заохочення	194
Гуменюк Віталій Васильович Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям	197
Гуртовенко Олег Леонтійович Меметична теорія кримінально-протиправної поведінки та кримінальне право: постановка питання	201
Іванова Вероніка Петрівна Кримінально-правовий захист конституційних (основних) прав і свобод людини і громадянина	205
Камінський Петро Валерійович Окремі питання криміналізації примушування до шлюбу	208
Колодін Денис Олексійович До питання кримінально-правового регулювання захисту виборчих прав громадян	211